

Temiz Enerji Çağrısı

Temiz Enerjiye Erişimi
Artırmak için Özel Sektör
Katılımının Teşviki

Sonuçlar Raporu | Haziran 2021

Temiz Enerji Çağrısı

Temiz Enerjiye Erişimi
Artırmak için Özel Sektör
Katılımının Teşviki

TURKONFED Resmi yayınıdır. Her hakkı saklıdır.

TURKONFED Adres: Refik Saydam Cad. Akarca Sok. No.41 Tepebaşı Beyoğlu/İstanbul
+90 212 251 73 00 / +90 212 251 58 77 / info@turkonfed.org / turkonfed.org

     /turkonfed

Grafik Tasarım

Osman Balaban

Yasal Uyarı: Bu raporda yer alan yazı, resim ve fotoğraflar izin alınmadan yayımlanamaz, çoğaltılamaz. Kaynak gösterilmek kaydıyla yayımlanabilir.

İçindekiler

I. Yönetici Özeti	4
II. Genel Bakış: Küresel Mülteci Forumu ve Temiz Enerji Çağrısı	4
III. Türkiye’de Özel Sektörün Harekete Geçirilmesi	5
IV. Yuvarlak Masa Toplantısından Çıkan Temel Sonuçlar	5
a. Kimseyi geride bırakmamak: evrensel temiz enerji erişimi için toplu bir vizyon yaratmak	
b. Türkiye’deki yenilenebilir enerji sektörü: mevcut durum ve fırsatlar	
c. Türkiye’de yerinden edilme, temiz enerji ve toplumsal cinsiyet eşitliği arasındaki bağlantı	
d. Yeni girişimler, yerinden edilmiş toplulukların potansiyelini açığa çıkarabilir: bir ekonomik güçlendirme biçimi	
e. Sürdürülebilir ve uygulanabilir bir etki için Türkiye’de ve uluslararası platformda sektörler arası işbirliği ihtiyacı	
f. Paydaşlar arasında koordinasyon ve alınan dersleri paylaşma ihtiyacı	
V. Sonraki Adımlar	11
VI. Ek	12
a. Yuvarlak Masa Toplantısı Katılımcılarının Listesi	
b. Organizatörler ve Destekleyenler	

I. Yönetici Özeti

Küresel Mülteci Forumu sırasında, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) 200'den fazla paydaştan oluşan çok paydaşlı bir platform olan Temiz Enerji Çağrısını duyurdu. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 7 ve 13 ile uyumlu olan bu Çağrı, sürdürülemez enerjinin yerini haneler, topluluk hizmetleri ve insani faaliyetler için kullanılabilecek temiz ve modern enerji kaynaklarının almasını sağlayarak yerinden edilmiş kişilerin yaşadığı yerlere köklü bir sistem değişikliği getirmek için çalışan tüm dünyadan bireylerin, işletmelerin ve kuruluşların çabasının bir sonucudur. Çağrının temel kurucu üyesi olan Globesight, kilit paydaşlarla üst düzey toplantılar yaparak önemli mülteci nüfusuna sahip birçok ülkede özel sektörü bu Çağrı etrafında harekete geçirmeyi taahhüt etmektedir. Dünyada en fazla mülteci nüfusuna sahip ülke olan Türkiye, Ocak 2021 itibarıyla TURKONFED (Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu) ortaklığıyla ve Yerel Girişimler İçin Kanada Fonu'nun (CFLI) desteğiyle bu sürecin başlatıldığı ilk ülkedir. Bu Sonuçlar Raporu, Türkiye'de bu girişimden elde edilen temel bulguları ortaya koymaktadır. Yuvarlak masa toplantısının temel sonuçlarından biri olarak, sonraki adımları tespit etmek üzere ilgili paydaşlardan oluşan bir çalışma grubu kurulacaktır.

II. Genel Bakış: Küresel Mülteci Forumu ve Temiz Enerji Çağrısı

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 2019'da Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakatın onaylanmasıyla kapsamlı bir mülteci müdahale modelini uygulamaya koymuştur. Temel dayanak, Mutabakatın amaçlarını yerine getirmeyi taahhüt etmelerini sağlamak ve mültecilerin yaşamlarında olumlu bir değişikliği teşvik etmek amacıyla dört yılda bir hükümetleri ve diğer kilit paydaşları bir araya getirmek üzere oluşturulmuş olan Küresel Mülteci Forumu'dur.

İlki Aralık 2019'da Cenevre'de gerçekleştirilen ve uluslararası toplumu bir platform etrafında bir araya getiren Küresel Mülteci Forumunda, mültecilerin ve onlara ev sahipliği yapan toplulukların yaşamlarını iyileştirmeye yönelik taahhütlerde bulunuldu. Bu önemli dayanışma anında, Birleşmiş Milletler Yüksek Mülteciler Komiserliği (BMMYK), hükümetlerin, çok taraflı hükümetler arası Kuruluşların, BM kuruluşlarının, kar amacı gütmeyen kuruluşların, araştırma kurumlarının ve özel sektör şirketlerin aralarında bulunduğu 200'den fazla paydaştan oluşan çok paydaşlı bir işbirliği platformu olan Temiz Enerji Çağrısı'nı duyurdu. Kanada Hükümeti ve Globesight, Norveç, Fransa, Almanya, İsveç ve Hollanda Hükümetleri ve ayrıca Dünya Bankası Grubu ve Dünya Ekonomik Forumu gibi diğer önemli paydaşlar bu platformda yer almaktadır.

Bu Çağrı, üst düzey vizyon beyanını tüm mülteci yerleşimlerinin ve civarındaki ev sahibi toplulukların 2030 yılına kadar uygun maliyetli, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye kavuşmasını sağlamak olarak tanımlamaktadır. Ayrıca, mültecilerin ve ev sahibi ülkelerin desteklenmesine yönelik uluslararası dayanışmanın somut bir ifadesidir. Çağrı, bir yandan mültecilerin ve ev sahibi toplumların temiz enerjiye erişmesine yardımcı olurken, diğer taraftan da İklim Eylemi taahhütlerini yerine getiren ölçülebilir bir hedefi zorlayan iddialı ve geleceğe dönük bir gündem belirlemektedir. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 7 ve 13 ile uyumlu olan bu Çağrı, sürdürülemez enerjinin yerini haneler, topluluk hizmetleri ve insani faaliyetler için kullanılabilecek temiz ve modern enerji kaynaklarının almasını sağlayarak yerinden edilmiş kişilerin yaşadığı yerlere köklü bir sistem değişikliği getirmek için çalışan tüm dünyadan bireylerin, işletmelerin ve kuruluşların çabasının bir sonucudur.

Hem Çağrının temel kurucu üyesi olan hem de küresel olarak destekleyen Globesight, kilit paydaşlarla üst düzey toplantılar yaparak önemli mülteci nüfusuna sahip birçok ülkede özel sektörü bu önemli girişim

etrafında harekete geçirmeyi taahhüt etmiştir. Esas hedef, özel sektörün kapasitesini harekete geçirerek ve bu Çağrının desteklenmesinde ülkeler arası bağlantılardan yararlanarak temiz enerjiye evrensel erişimi amaçlayan çözümler ve yenilikleri teşvik etmeye yönelik küresel çabaları desteklemektir.

III. Türkiye’de Özel Sektörün Harekete Geçirilmesi

Dünyada en fazla mülteci nüfusuna (2020 sonu itibarıyla 4 milyon) sahip olmanın yanı sıra hızla büyüyen bir yenilebilir enerjiler sektörüne ve girişimci özel sektöre sahip olan Türkiye, Ocak 2021 itibarıyla TURKONFED (Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu) ortaklığıyla ve Yerel Girişimler İçin Kanada Fonu’nun (CFLI) desteğiyle Globesight’ın özel sektörü harekete geçirmek üzere eyleme geçtiği ilk ülkedir.

Bu spesifik girişimin amacı, Türkiye özel sektörünü Türkiye’de yenilenebilir enerji, mülteci müdahalesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin kesiştiği noktada çalışan kilit paydaşlarla bir araya getirmek, iklim değişikliğinin ve insanların yerlerinden edilmesinin orantısız etkilediği yerleşim yerlerinde temiz enerjiye erişim sağlama vizyonunu hayata geçirmek için çalışmaktır. Bu amaca ulaşmak için iki aşamalı bir süreç belirlenmiş ve başlatılmıştır. İlk olarak, Ocak-Mart 2021 döneminde iş dünyası dernekleri, özel sektör şirketleri, uluslararası kuruluşlar, temiz enerji ve iklim değişikliğini azaltma projelerinin finansörleri ve kar amacı gütmeyen kuruluşların aralarında bulunduğu çeşitli paydaşların katılımıyla, bu farklı paydaşların görüşlerinin ve bakış açılarının sonraki aşamanın şekillendirilmesinde dikkate alınmasını ve Türkiye’de bulunan yerlerinden edilmiş toplulukların temiz enerjiye erişimi konusunda bu paydaşların organizasyonları içinde görüşmelerin başlatılmasını amaçlayan kapsamlı ve kapsayıcı bir istişare

süreci yürütülmüştür. Bu süreç, 3 Mart 2021’de başta özel sektörden 15 üst düzey kilit paydaş ve ayrıca uluslararası kuruluşların, finans kurumlarının, düşünce kuruluşlarının ve kar amacı gütmeyen sektörün temsilcilerinin katılımıyla “Türkiye’de Yerinden Edilmiş Kişilerin Yaşadığı Yerlerde Temiz Enerji Erişimini Artırmak İçin Özel Sektör Katılımının Teşvik Edilmesi” konulu bir üst düzey yuvarlak masa toplantısı ile sonuçlanmıştır.

İlk istişareler, Türkiye’de temiz enerjinin durumu, yerinden edilmiş toplulukların mevcut durumu ve gelecekte temiz enerjiye erişim potansiyeli ve ayrıca özel sektörün ve diğer paydaşların mevcut başarılı modeller, bir teşvik politikası ortamı ve gelir potansiyeli açısından bu konuya nasıl baktığı hakkında fikir edinilmesini sağlamıştır. 20 kuruluştan 30’dan fazla kişiyle görüşülmüş ve görüşmeler özellikle yerinden edilmiş kişilerin yaşadığı yerlerde kadınların ve diğer hassas grupların karşı karşıya olduğu enerji sorunlarına odaklanmıştır.

IV. Yuvarlak Masa Toplantısından Çıkan Temel Sonuçlar

İlk istişareler, daha sonra yapılacak yuvarlak masa toplantısında odaklanılacak konu başlıklarının belirlenmesine yardım etti. Yuvarlak masa etrafında, temiz enerjinin önemi ve mülteci yerleşimleri ve ev sahibi topluluklar, özellikle de kadınlar ve kız çocukları için neden bu kadar önemli olduğu hakkında ilgi çekici görüşmeler yapıldı. Türkiye’de temiz enerjinin, mültecilerin ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin mevcut durumu ve zorlukların belirlenmesi konuları üzerinde duruldu. Katılımcılar ayrıca, hem özellikle yerinden edilmiş kişilerin yaşadığı bölgeler olmak üzere temiz enerjiye erişimi sağlamak için inovasyon yapmaya ve ölçeklendirmeye teşvik etmeye yardımcı olma konusunda özel sektörün rolünü hem de işbirliğinin ve ortaklıkların projelerin gücünü artırmadaki rolünü görüştü.

a. Kimseyi geride bırakmamak: temiz enerjiye evrensel erişim için toplu bir vizyon yaratmak

Enerjiye erişim, toplumların bağımsız olarak büyüme kabiliyetini tanımlayan temel faktörlerin başında gelir. Ancak, kamplarda ve yerleşim yerlerinde temiz, güvenli ve sürdürülebilir enerji ihtiyacı listedeki diğer acil ihtiyaçların gerisinde kalma eğilimindedir.

- **Temiz enerjiye erişim evrensel bir hak olmalıdır:** Dünyanın altyapı gereksinimleri çok çeşitli ve çok fazladır, ancak temiz enerjiye erişim de aynı ölçüde önemlidir.
- **Enerji aktörleri birlikte çalışmalıdır:** Yalnızca sektörel bir bakış açısıyla, üç ana aktör dikkat çekmektedir: üreticiler, tüketiciler ve dağıtıcılar. Bu yaklaşım, üreticilerin sadece ürettiği ve tüketicilerin de sadece tükettiği birbirinden bağımsız işleyen bir sisteme odaklıdır. Ancak, sürdürülebilirlikte ilerleme sağlayabilmek için bu aktörlerin birlikte çalışması gerekmektedir.

“Biri kazanırken bir başkasının kaybetmesi, toplumun kaybetmesi anlamına gelir”.

- **Kilit kavram kapsayıcılıktır:** COVID-19 pandemisi, toplumun belirli kesimlerini dışlamanın birleşik bir etkiye sebep olduğunu gösteren bir uyarı alarmı oldu. Başta savunmasız topluluklar, kadınlar, çocuklar, yerli halk gibi risk altındaki kişiler ve mülteciler, göçmenler ve engelliler gibi ötekileştirilmiş topluluklar olmak üzere temiz enerji girişimlerine herkesin dahil edilmesi önemlidir. Enerji yoksulluğunun başta kadınlar olmak üzere bu savunmasız nüfus üzerindeki orantısız etkilerinin ortadan kaldırılması gerekmektedir, zira temiz enerjiye evrensel erişimin sağlanması bu nüfusun güçlendirilmesinde kilit faktördür.

b. Türkiye’deki yenilenebilir enerji sektörü: mevcut durum ve fırsatlar

İstihdam açısından, yenilenebilir enerji piyasasındaki işlerin dünya genelinde bugünkü yaklaşık 10,3 milyon rakamından 2050 yılına kadar 29 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Yenilenebilir enerjilerin toplam kurulu enerji kapasitesindeki payı %51’den fazla olup, toplam enerji üretimindeki payı ise 2002’deki %14 oranından bugün %36’ya ulaşmıştır. Türkiye, önde gelen üreticiler, yatırımcılar, ekipman üreticileri, kolaylaştırıcı bir düzenleyici ortam ve finansman mekanizmaları ile güçlü bir yenilenebilir enerji sektörüne sahiptir. Geçmişte, büyük enerji santralleri devletin elindeydi, ancak yapılan özelleştirmelerle bu durum zaman içinde kademeli olarak değişti. Bu doğrultuda, güçlü teşviklerle desteklenen özel sektör yatırımları bu eğilimde önemli role sahiptir ve üretimdeki artışın yaklaşık %21’ini temsil etmektedir.

Yenilenebilir enerji piyasasındaki işlerin bugünkü 10,3 milyon rakamından 2050 yılına kadar 29 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Enerji sektörü büyük şirketlerin yatırımları ve güneş enerjisi maliyetinin azaltılması ile gelişmeye devam ederken, küçük ve orta ölçekli yatırımlar da için de büyümeye elverişli bir ortam doğdu. Ancak, bugün gelinen noktada artan zorlukların üstesinden gelmek ve mevcut fırsatların tam potansiyelinden yararlanmak için sektörün yine de köklü bir dönüşümden geçmesi ve iş modellerini değiştirmesi gerekmektedir. Geçtiğimiz on yılda kitleler halinde Türkiye’ye sığınan mülteciler ülkenin özellikle Güneydoğu ve Marmara bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Bu da altyapısı halihazırda sadece sınırlı bir nüfus büyüklüğü için planlanmış olan Güneydoğu illerine aşırı yük binmesine yol açmıştır. Mevcut merkezi enerji sistemlerinin dezavantajları, şehirlerin nüfusu beklenmedik bir şekilde arttığında büyük ölçüde hissedilmektedir.

► **Farklı durumlara uyarlanabilir bir düzenleyici ortama ihtiyaç vardır:**

Türkiye’de, elektrik tedariki ile ilgili en son mevzuat değişikliği ile konutlara yenilenebilir enerji lisanslı elektrik satın alma imkanı sunulmuş olmakla birlikte, fiyatın çok yüksek olması tüketicilere ilave külfet getirmiş ve yenilenebilir enerji kullanımında caydırıcı olmuştur. Bu düzenlemenin değişen ihtiyaçlara uyarlanması gerekmektedir.

► **Yenilenebilirlik ve sürdürülebilirlik ihtiyacı birlikte değerlendirilmelidir:**

Yatırım kararları alınırken bütünsel bir yaklaşıma ihtiyaç vardır. Örneğin, güneş enerjisi kurulumu daha düzenli enerji erişimi sağlayacak olsa da tarım arazilerine zarar verebilir. Aynı şekilde, hidroelektrik santralleri dikkatli değerlendirmeler yapılmadığı takdirde ırmakların kurummasına yol açabilir. Bu nedenle, yeni girişimler sürdürülebilirlik odaklı olmalıdır. Teknoloji fiyatları düşmeye devam ettikçe, yerinden edilmiş toplulukların yaşadığı ortamlarda hem üretim hem de tüketim ayağı olan yeni girişimlere ihtiyaç duyulacaktır. Örneğin, kamp bölgelerinde ya da geçici mülteci barınma merkezlerinde kaynak verimliliğini artıran enerji depolama sistemleri ve teknolojilerinin kullanımına odaklanılabilir.

► **Yerinden yönetim, en savunmasız grupların erişimini artırır:** Hem yerinden edilmiş olan hem de ev sahibi topluluklar, yenilenebilir enerji dağıtımının yerinden yönetilmesine yönelik ülke düzeyinde strateji ile birbirlerine bağlıdır. Merkezi bir dağıtım, her iki topluluğun da eşit ve sürdürülebilir temiz enerjiye erişimini sektöre uğratar. Mikro şebekeler ve konutların temiz enerjiye erişimini sağlayan entegre bir sistem vasıtasıyla yenilenebilir enerji üretiminin yerinden yönetimine imkan veren yeni bir mekanizma hayata geçirilmelidir.

► **Özel sektör, kapsayıcı ekonomik güçlendirmenin teşvikinde kilit role sahiptir:** Yenilenebilir enerjide daha

yaygın bir yerinden yönetim sistemine geçiş, Türkiye’de yeni iş imkanlarının yaratılmasını da sağlayacak, bundan hem Türk vatandaşları hem de mülteciler faydalanacaktır. Bu nedenle, kapsayıcı politikalarla bu toplulukların bu imkanlara erişiminin sağlanması önemlidir. Buna imkan veren bir düzenleyici ortamın tesis edilmesi son derece önemlidir ve yenilikçi çözümlerin geliştirilmesinde ve kamu otoritelerini ihtiyaçları konusunda bilgilendirmekte özel sektör kilit role sahiptir. Bu iki paydaşın işbirliği ve ayrıca finans kurumları (Türkiye’nin yeşil ekonomiye geçişinde son derece destekleyici rol oynamıştır) ve tüketiciler dahil diğer paydaşların katılımı bilhassa önemlidir. Özel sektör serbest piyasada uygulanabilecek kendi yenilikçi iş modellerini geliştirebilmelidir, ancak esnekliği sağlamak için mevzuat desteğine ihtiyaç vardır.

c. Türkiye’de yerinden edilme, temiz enerji ve toplumsal cinsiyet eşitliği arasındaki bağlantı

Türkiye, dünyanın en büyük mülteci nüfusuna (2020 sonu itibarıyla 4 milyon) sahiptir: mültecilerin %98’i ev sahibi topluluklarla birlikte şehirlerde yaşarken, geri kalanı (~%2) geçici barınma merkezlerinde yaşamaktadır. Mülteci nüfusunun büyük kısmının ev sahibi topluluklar arasında yaşıyor olması dikkate alındığında, bilhassa ekonomik rekabet ve kaynak rekabeti olmak üzere mevcut zorluklar artmaktadır; yerinden edilmiş grupların yaşadığı bölgelerde temiz, sürdürülebilir enerjiye erişimin olmaması özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve hareket kabiliyeti, sağlığı ve fırsatlara (çalışma, okul ve ortak kullanım alanları gibi) erişimleri büyük ölçüde etkilenen özel bakıma ihtiyaç duyan kişiler açısından benzeri görülmemiş bir çok soruna yol açmaktadır. Mültecilerin büyük çoğunluğu kadınlar (%46) ve 0-18 yaş arası çocuklardan (%47,4) oluştuğundan, bu alandaki bir girişimin gerçekten sürdürülebilir bir başarılı olabilmesi için bu

grupların temiz enerji yoksulluğundan kaynaklanan sorunları çözülmelidir.

Türkiye’de yerinden edilme, temiz enerji ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularına odaklı girişimlerin ortaklıklarını, yaklaşımını ve yatırımlarını planlarken, yalnızca yerel toplulukların mevcut ihtiyaçlarının değil aynı zamanda nüfus artışı, çatışmalar, sağlık krizleri ve sosyoekonomik zorluklar gibi daha geniş kapsamlı sorunlardan kaynaklanabilecek gelecekteki ihtiyaçlarının da dikkate alınması gerekmektedir. Bu bakımdan temiz enerji önemli bir sacayağı olup, yakın ve uzun vadede yerinden edilmiş grupların nerelerde yoğunlaşacağına bilinmesi doğru yatırımların ve ortaklıkların planlanmasında kilit öneme sahiptir.

- **Yerinde çözümlerin üretimi ve tüketimi önemli faktörlerdir:** Bu sürece katılan paydaşlar, şehirlerde yaşayan mültecilerin ulusal elektrik şebekesine erişimi olduğunun ve bu sebeple bu gruplara özel enerji tedariki tahsisinin zor olacağının altını çizmiştir. Yerinden edilmiş toplulukların yoğun olarak yaşadığı bazı bölgelerde, enerji depolama sistemlerinin kullanımı ve mini şebekelerin kurulması suretiyle enerji üretimi bu gruplara yakın çevrelerde yapılarak enerji ihtiyaçları yenilenebilir enerji kaynaklarından (örn. güneş, rüzgar enerjisi, hidroelektrik enerjisi) karşılanabilir. Etkili bir yaklaşım olmasının yanı sıra, bu ayrıca ulusal şebeke üzerindeki yükü de azaltarak sera gazı emisyonlarının azaltılmasına katkıda bulunacak ve hatta üretilen fazla enerjinin ulusal şebekeye tedarik edilmesi ile ekonomiye de katkı sağlayacaktır. Bu, normalde ulusal şebekeye erişimi olmayan ve hijyen, temizlik ve gıda erişimi sorunları yaşayan geçici barınma merkezlerindeki mülteciler için de faydalı olacaktır. Mikro şebekelerin kurulması ve bunlara güneş PV panelleri ve depoları ile enerji sağlanması bir çözüm olabilir. Türkiye özel sektörü belirli bir bölgedeki yerinden edilmiş toplulukların ihtiyaçlarına dayalı belirli bir kapasitede enerji santrali

kurmak için güçlü konuma sahiptir.

- **Yerelleştirmenin çok geniş bir alanda etkileri olacaktır:** Yerel otoritelerin ve yararlanıcıların dahil edilmesine ve girişimlerin bunların istek ve ihtiyaçları doğrultusunda tasarlanmasına odaklanılmalıdır. Yuvarlak masa toplantısı sırasında verilen bir örnek olarak, Hedefler için İş Dünyası (B4G) Platformu özellikle yerel hükümeti harekete geçirmek için fırsatlar sunmaktadır: bu platform, özel sektör ile temiz enerji ile ilişkili STK'lar arasındaki yerel ortaklık projelerini desteklemeye yönelik özel sektör ile BM arasındaki sembol ortaklıktır.
- **Proje stoku öngörülebilir olmalıdır:** Değişime imkan veren bir ortamın oluşturulması açısından, hazırdaki projelerin daha öngörülebilir olması için kamu sektörünün değişiklikler yapması gerekmektedir. Yatırımlar için mevcut lisanslama süreci yaklaşık iki yıl sürmekte olup, bu özel sektörde bazı şirketler tarafından çok uzun bir süre olarak görülmektedir. Ayrıca, elektrik tedariki ile ilgili son mevzuat değişikliği hanelere yenilenebilir enerji lisanslı elektrik satın alma imkanı tanımıştır, ancak fiyatının çok yüksek olması, muhtemelen bu enerjiye erişim imkanına sahip olan kişiler arasında yenilenebilir enerji kullanımında caydırıcı rol oynamaktadır. Olumlu bir gelişme olarak, yakın zamanda elektrik satış taban fiyatı Türk Lirası cinsinden yeniden belirlenmiştir; bu elektrik sektörüne yatırım yapan şirketlerin yerel para birimi cinsinden kredi kullanabileceği anlamına gelmektedir ve umut vadeden bir gelişme olarak yorumlanmaktadır.
- **Bazı mevcut girişimler toplumsal cinsiyet odaklı olmakla birlikte, kadınların güçlendirilmesi daha ön planda olmalıdır:** Türkiye’nin yenilenebilir enerji faaliyetleri alanında lider şirketleri, kendi üzerlerine düşeni yaparak, uluslararası kuruluşlar ve yerel kalkınma ajanslarının ortaklığıyla yerinden edilme konusunu daha kapsamlı

bir açıdan ele almaya yönelik öncü girişimler gerçekleştirmektedir. Bunlar arasında eğitim, kültürel entegrasyon ve ekonomik güçlendirme projeleri yer almakta olup, bunların bazıları belirli bir cinsiyete yönelik girişimlerle (örneğin mülteci annelere yönelik projeler gibi) güçlü bir cinsiyet odağına sahiptir.

“Enerji yoksulluğunun ötekileştirilen ve savunmasız nüfus üzerindeki orantısız etkilerini ele alırken kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesine odaklanmamız gerekmektedir ve kadınların temiz enerjiye evrensel erişiminin sağlanması bu noktada son derece önemlidir.”

- **Girişimler ayrıca herkesin yeşil beceriler geliştirmesine odaklanmalıdır:** Uluslararası finans kuruluşları, girişimleri şekillendirmek için özel sektörle uygun kamu kurumlarını (örn. Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı) bir araya getirerek yeşil beceriler geliştirme konusunda uzmanlık ve finansman katkısı sağlamıştır. Bu çabalar, talep ve arz dengesini sağlamak için Türk işgücü piyasasını güçlendirmeyi ve aynı zamanda yerinden edilmiş toplulukların işgücü piyasasına entegrasyonunun sağlanmasını amaçlamaktadır.

d. Yeni girişimler, yerinden edilmiş toplulukların potansiyelini açığa çıkarabilir: bir ekonomik güçlendirme biçimi

SKA (Sürdürülebilir Kalkınma Amacı) 13 kapsamında iklim değişikliği sorununun üstesinden gelinmesi, bunun SKA 5 kapsamında yerine getirilecek bir hedef olarak beyan edilen toplumsal cinsiyet eşitliğini nasıl etkilediğini düşünmeyi gerektirmektedir. Bu bağlamda, mültecilerin eğitime erişim konusunda pek çok zorlukla karşılaştığı ve işsizlik, eksik istihdam, düşük ücret, kayıt dışı ekonomide çalışmaya

zorlanma sorunlarıyla karşı karşıya olduğu belirtilmelidir. Tüm bu zorluklar, birçok SKA'nın bu bağlamda değerlendirilmesinin önemini göstermektedir.

- **Yeşil ekonomi, mülteciler için yeni zorluklar ve fırsatlar getirecektir:** Özellikle kadınlar olmak üzere mülteciler yenilenebilir enerji sektöründe girişimciler ve çalışanlar olarak kullanılmayan bir potansiyeli temsil etmektedir. Ayrıca, Türkiye ve dünya yeşil ekonomiye doğru ilerledikçe bazı işler yok olacak, bu da mültecileri daha da dezavantajlı bir konuma getirecektir. Dolayısıyla, bu toplulukların daha kapsamlı beceri geliştirme programlarına dahil edilmesi son derece önemlidir.
- **Yenilenebilir enerji sektörünün büyümesi, daha fazla kadının dahil edilmesi açısından önemli bir fırsattır:** Yenilenebilir enerji iş piyasasının 2050'ye kadar yaklaşık üç kat artması beklenmekte olup, bu da devam eden küresel enerji geçişinin yeni istihdam kaynakları sunma potansiyelini vurgulamaktadır. Güneş enerjisi ürünlerinin üretimi ve kurulumu, mültecilerin işgücüne entegrasyonu için imkanlar sunmaktadır. Türkiye'de halihazırda kurulum ve üretim yapan şirket çalışanlarının çoğu erkektir, daha fazla kadının iş dünyasına nasıl dahil edilebileceğine odaklanılması gerekmektedir. Umut vadeden bir başlangıç olarak, yenilenebilir enerji sektöründe kadın işgücünün payı şu anda yaklaşık %32'dir, bu oran toplam enerji sektöründe %22'lik bir payı temsil etmektedir. Ayrıca, Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (IRENA) yakın zamanda kadınların işgücüne artan katılımının yeteneklerinin tamamen kullanılmasının sağlanması açısından son derece önemli olduğunu ortaya koymuştur.
- **Mesleki eğitim modelleri dönüşümü teşvik ediyor:** Türkiye'de güçlü başarı potansiyeline sahip kilit girişimler gerçekleştirilmiştir; örneğin, bir proje

mesleki yeterlilik merkezleri vasıtasıyla eğitim ve öğretime odaklanmaktadır ve bu merkezlerde kişilere güneş enerjisi modüllerinin üretim ve kurulumunun nasıl yapılacağı hakkında eğitim verilerek bu kişilere yüksek büyüme potansiyeline sahip bir piyasaya erişim imkanı sunulmaktadır. Güneş enerjisi piyasasının bu yıl 100 000 MW ve 2025'te beş katı yani 500 000 MW güneş enerjisi üreteceği tahmin edilmektedir. Mültecilere aynı zamanda çeşitli beceriler kazandırma eğitimleri verilebilir (örn. İngilizce, montaj, teknik tasarım okuma, yüksek gerilim tesislerinde çalışma, panel üretimi, mühendislik); bu eğitimler, mültecilerin artan yerli ve uluslararası üretim kapasitesinin avantajlarından yararlanmasının sağlanmasında kilit öneme sahiptir.

- **Toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması sektörde ortak standart olmalıdır:** Son olarak, özellikle yerinden edilmiş topluluklardaki kadınlar olmak üzere tüm kadınlara fayda sağlayan kapsayıcı bir yaklaşım uygulamak için tüm yenilenebilir ve temiz enerji girişimlerine toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşım entegre edilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.

e. Sürdürülebilir ve uygulanabilir bir etki için Türkiye’de ve uluslararası platformda sektörler arası işbirliği ihtiyacı

Temiz enerjiye erişim ile yerinden edilmiş toplulukların kalkındırılması arasındaki bağlantıyı ele almak için çok paydaşlı bir merkez gerekmektedir. Tek bir aktörün bu konuyu kendi başına ele alması mümkün değildir ve hem yerinden edilmiş olan topluluklara hem de ev sahibi topluluklara fayda sağlayacak girişimleri desteklemek için özel sektörün, sivil toplumun, uluslararası kuruluşların ve hükümetlerin bir araya gelmesi gerekmektedir. Bu, çok çeşitli paydaşların daha geniş ve ortak bir amaca yönelik bir koalisyonda bir araya getirilmesine yönelik ilk adımdır.

“COVID-19’un mülteciler ve ev sahibi topluluklar üzerinde halen devam eden etkileri ışığında, bu girişimin zamanlaması son derece önemlidir.”

- **Hızlandırma programları, temiz enerjiye erişimi teşvik etmeye yönelik yüksek etkili platformlar sunmaktadır:** Türkiye’de bu gündemi teşvik etmek için yararlanılabilecek bazı önde gelen platformlar bulunmaktadır. Örneğin, Türkiye’de yenilikçi, küresel ve çok paydaşlı bir ortaklık programı olan SKA Etki Hızlandırıcı (SDGİa), yerinden edilmiş topluluklar ile ev sahibi topluluklar arasındaki temiz enerji açığını ortadan kaldırmaya yönelik çözümler sağlayabilecek bir platform görevi görebilir. Bu program, küresel startup şirketleri ve girişimcileri SKA’ları yerine getirmeye yönelik yenilikçi çözümler geliştirmeye teşvik etmektedir. Temiz enerji konusunda yeni bir çağrı yapılabilir ve özellikle kadın ve mülteci girişimcilerin katılması teşvik edilebilir.
- **Türkiye, yenilikçi çözümlerin büyümesinde önemli bir katalizör olan etki yatırımı ekosistemini kurumsallaştırmaktadır:** Türkiye’de etki yatırımı ekosistemi kamu sektörü, finans kurumları, özel sektör ve uluslararası kuruluşların ortaklığıyla kurulmaktadır. Etki yatırımı konusunda bir Ulusal Danışma Kurulu (UDK) kurmaya, politika yapıcılarını etki yatırımı dünyasındaki gelişmeler ve geçerli standartlar hakkında bilgilendirecek stratejiler geliştirmek amacıyla tüm paydaşları bu çatı altında toplamaya ve etki yatırımı için uluslararası Küresel Yürütme Grubu (GSG) ile bağlantı sağlamaya yönelik çalışmalar devam etmektedir.
- **Tematik yatırımlar artık daha fazla ilgi görüyor:** Özel sektör, toplumsal cinsiyet eşitliğine ve/veya mültecilere odaklı tematik yatırımlarda öncü role sahip olabilir. Hem kar hem de etki odaklı olan ve kısaca “üçlü bilanço yatırımları” olarak

tanımlanan tematik yatırımlar, bir taraftan finansal getiri elde ederken diğer taraftan riski yönetip ölçülebilir olumlu etki yaratmayı amaçlar. Örneğin, toplumsal cinsiyet odaklı yatırım gibi belli bir alana odaklı yatırımlar, belirli bir kadın yüzdesinin iş dünyasında istihdamının finanse edilmesini amaçlamaktadır ve teoride mültecileri de kapsayabilir. Çevresel, sosyal ve yönetim (ÇSY) odaklı yatırımlar ve sonuç odaklı sosyal etki tahvilleri de bir seçenektir.

- **Türk girişimciler yenilikçi teknoloji çözümlerini teşvik ediyor:** Türkiye'deki teknoloji şirketleri, LED ampullerden bataryalara kadar tüm altyapı sisteminin başlangıç maliyeti olmadan ve periyodik mobil ödemeler gibi esnek ödeme modelleriyle sunulmasını içeren güneş enerjisi fotovoltaik kullandıkça öde sistemleri çerçevesinde çözümler sunmaktadır. Mevcut pek çok engelin aşılmasına yardımcı olabilecek bu projeler, hanelere ve yerel olarak faaliyet gösteren küçük işletmelere yöneliktir. Temiz enerjiye erişim imkanı sunmanın yanı sıra, bu projeler finansal teknoloji gibi diğer sektörlerin büyümesini de teşvik edebilir ve bu alternatif enerji kaynaklarına ödeme yapmaları için yerel halkı güçlendirebilir. Bu projeler, Türkiye'de mültecilerin ev sahibi topluluklara yakın şekilde yoğun olarak yaşadığı yerlerde faydası kanıtlanmış bir çözüm haline gelme potansiyeline sahiptir.
- **Türkiye ile LDC'ler (Az gelişmiş ülkeler) arasında ortaklıklar ve teknoloji transferi açısından önemli bir potansiyel mevcuttur:** Özel sektör, temiz enerji-yerinden edilmiş topluluklar ilişkisini ele alma potansiyeline sahip yenilikçi çözümleri teşvik etmektedir. Enerji varlıklarının yüksek başlangıç maliyetleri, depolama, dağıtım ve bu çözümlerin ölçeklendirilebilirliği sorununu ele almak için dünyada öne çıkan iyi uygulamalar mevcuttur. Kullandıkça ödemeli şebekeden bağımsız güneş enerjisi projeleri, finansal teknoloji ve temiz

teknolojiyi birleştiren yenilikçi iş modelleridir. Hem Türkiye'de hem de yurtdışında çok fazla sinerji ve işbirliği olanağı vardır. Örneğin Turkana, Kenya'daki 180.000 mülteciye hizmet götürmek için bazı Türk şirketleri ile devam eden müzakereler, nasıl temiz enerji sağlanacağına odaklıdır. Bu yapıldığı takdirde, mevcut olan sorunu çözmekle kalmayacak, aynı zamanda Türk teknolojisinin dünyanın diğer bölgelerinde görünürlüğünü artıracaktır.

- **Yine de etkili ortaklıkların oluşturulmasının önünde önemli engeller vardır:** Çok sektörlü işbirliklerinin ilerletilmesindeki en büyük zorluk, çeşitli paydaşların farklı bakış açılarının, önceliklerinin ve menfaatlerinin yönetilmesidir. Bu, stratejik bir yaklaşım ve farklılıkları yönetme kabiliyeti gerektirmektedir. İkinci zorluk ise, özellikle kendi finansal kaynaklarını kullanmayan uluslararası kuruluşlar için finansmana erişimdir. Durumu tersine çevirmek için özel sektör ve hükümetin bu noktada devreye girmesi ve gerçek anlamda etkili işbirlikleri yapılmasını sağlamak için bu yöndeki çabaları teşvik etmesi gerekmektedir. Diğer taraftan, uluslararası kuruluşlar temiz enerji konusunun ulusal hükümet gündemlerinde görünürlüğünün sağlanmasında önemli role sahiptir ve bu destekleyici ve kolaylaştırıcı rolü oynamaya devam etmelidir.

f. Paydaşlar arasında koordinasyon ve alınan dersleri paylaşma ihtiyacı

Bunun doğrudan bir sonucu olarak, yuvarlak masa toplantısına katılan paydaşlar ileride görüşmelerin yapılacağı ve sürdürüleceği bir çalışma grubu oluşturma konusunda uzlaştı ve sonraki Küresel Mülteci Forumu için zemini hazırladı. Paydaşların hevesli katılımı, ilgili fikirlerin, uzmanlıkların ve iyi uygulamaların verimli bir şekilde paylaşılmasını sağladı ve bu girişimin ileriye taşınması konusundaki yüksek desteği ortaya koydu.

V. Sonraki adımlar

Türkiye'deki yuvarlak masa toplantısı, somut bir ilerlemeyi teşvik etmek için diğer kilit paydaşların yanı sıra Türkiye'deki özel sektörün sesini duyuracağı kapsayıcı, çok paydaşlı bir platformun oluşturulmasına yardımcı oldu. Yuvarlak masa toplantısının doğrudan bir sonucu olarak, girişimde yer alan kilit paydaşları içeren eylem odaklı bir çalışma grubu kurulacaktır. Bu çalışma grubu, düzenli olarak bir araya gelecek ve gelecekteki görüşmeleri sürdürmek ve sonraki Küresel Mülteci Forumu'na zemin hazırlayacak proje temelli işbirlikleri geliştirmek için bir katılım platformu görevi görecektir.

Buna paralel olarak, Globesight, bu süreçte edinilen bilgileri ve sürecin çıktılarını kullanarak bu girişimi genişletecek ve bu görüşmeleri yerinden edilmiş nüfusun fazla olduğu diğer ülkelere taşıyacaktır. Bu, diğer coğrafyalarda elde edilen temel bilgilerden faydalanma imkanı sağlayacaktır. Bu ülkeye özgü girişimler, giderek daha fazla sayıdaki çok çeşitli ve çok sektörlü paydaşlar grubunun, dünya genelinde yerinden edilmiş ve ev sahibi topluluklara temiz enerji tedarikini destekleyen ve bu amaçla eylemlerde bulunan daha kapsamlı bir koalisyona katılmasını sağlayacaktır.

Ek**a. Yuvarlak Masa Toplantısı Katılımcılarının Listesi****Jamal Khokhar***Türkiye Kanada Büyükelçisi***Öne Çelebi***Yönetim Kurulu Üyesi
TÜRKONFED***Taufiq Rahim***İcra Müdürü
Globesight***Philippe Leclerc***Türkiye Temsilcisi
BMMYK***Jaime de Bourbon***Kıdemli Danışman,
BMMYK***Ebru Özdemir***Başkan,
Limak Şirketler Grubu***Yasemin Sıralı***Sosyal Yatırımlar Direktörü,
Fiba Holding***Joanna Osawe***CEO, Yenilenebilir Enerjide
Kadınlar (WIRE)***Özen Tümer***Yardımcı Ekonomist,
EBRD Toplumsal Cinsiyet
Eşitliği***Kutay Kaleli***CEO, GÜNDER***Defne Sadıklar Arslan***Türkiye Direktörü,
Atlantik***Ebru Dildar Edin***İcra Kurulu Başkan
Yardımcısı,
Garanti Bankası***Şafak Müderrisgil***Başkan, Etkiyap Impact
Investing Platform Holding***Şahin Çağlayan***CEO ve Kurucu Ortak,
Reengen Türkiye***Duygu Ercan Mörel***Türkiye Temsilcisi
Globesight*

b. Organizatörler ve Destekçiler

Globesight

Globesight, dünyanın en acil toplumsal sorunlarına çözümler geliştirmek üzere yenilikçi ortaklarla işbirliği içinde çalışan lider küresel gelişim firması ve sosyal girişimdir. Globesight stratejiler geliştirmekte, karmaşık sorunlar hakkında araştırmalar yapmakta, verilerin kıt olduğu ortamlarda fikirler üretmektedir ve değişimde ilerleme sağlanmasına ilişkin varsayımların doğruluğunu sorgulamaya yönelik konuşmaların çerçevesini yeniden şekillendirmeyi amaçlamaktadır. Stratejistler, avukatlar ve uzmanlardan oluşan ekibi, farklı sektörlerde ve farklı sorunlar üzerinde çalışarak kuruluşların karmaşık toplumsal zorlukların üstesinden gelmesine yardımcı olur, bunların etki potansiyelini tanımlar ve hem kendi amaçlarını gerçekleştirecek hem de bizim amaçlarımızı ileriye taşıyacak yenilikçi çözümler üretir.

Dubai ve New York merkezli olan Globesight'ın Islamabad ve Ankara'da da ofisleri bulunmaktadır. Globesight, Küresel Mülteci Forumu'nun kilit katılımcısıydı ve Temiz Enerji Çağrısı'nın uygulamaya konmasına yardımcı oldu.

TÜRKONFED (Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu)

TÜRKONFED (Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu), bölgesel, sektörel ve ulusal ekonomik politikaların geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçlayan kar amacı gütmeyen bir iş dünyası kuruluşudur. TÜRKONFED, 2004 yılında 6 federasyonu ve 69 derneği temsil eden ulusal bir konfederasyon olarak kurulmuştur. Bugün TÜRKONFED, bünyesindeki 30 federasyon ve 274 dernek ile 40.000'den fazla şirketi temsil etmektedir. TÜRKONFED, 11 Şubat 2014'ten bu yana 30'dan fazla Avrupa ülkesinden yaklaşık 65 üye kuruluşa sahip Avrupa esnaf ve KOBİ'ler derneği SMEUnited'in (eski adı: UEAPME) kısmi üyesidir.

TÜRKONFED'in temel faaliyet alanları bölgesel kalkınma, mesleki eğitim ve istihdam, rekabet edebilirlik ve inovasyondur. Esas amacı bu alanlarda iyileştirmeler sağlamak olan TÜRKONFED, akademik çalışmalara ve saha çalışmalarına öncülük eder, sorunları tanımlar, hedefe yönelik çözümler geliştirir ve paydaşlar ve politika yapıcılarla fikir alışverişinde bulunur. TÜRKONFED ayrıca KOBİ'lerin rekabet gücünü artırmaya odaklanmaktadır.

Yerel Girişimler İçin Kanada Fonu (CFLI)

Yerel Girişimler İçin Kanada Fonu (CFLI), Global Affairs Canada'nın tematik öncelik alanları ile uyumlu şekilde, gelişmekte olan ülkelerde küçük ölçekli ve yüksek etkili projeleri desteklemek üzere tasarlanmış bir programdır. Bu program, büyük ölçüde yerel iş ortakları tarafından planlanan ve tasarlanan projelere odaklıdır. Projeler, esasen yerel kuruluşlar tarafından planlanır ve uygulanır ve ilgili Kanada Büyükelçiliği ya da Yüksek Komisyon tarafından seçilir ve onaylanır. CFLI, köklü ilişkiler geliştirerek ve yerel girişimleri destekleyerek Kanada ile alıcı ülkeler ve bunların sivil toplumları arasındaki olumlu ikili ilişkilerin desteklenmesine de hizmet eder.

TURKONFED

[f](#) [t](#) [in](#) [ig](#) [yt](#) /turkonfed

Address: Refik Saydam Cad. Akarca Sok.
No.41 Tepebaşı Beyoğlu/İstanbul

T: +90 212 251 73 00 - +90 212 251 58 77

E-mail: info@turkonfed.org

turkonfed.org

globesight

Dubai | New York | Islamabad | Ankara

turkey@globesight.com

www.globesight.com